

Meer allochtonen en minder autochtonen in de vier grote steden

HAN NICOLAAS

De bevolkingsgroei van de vier grote steden was tussen 1995 en 2005 gering. De samenstelling van de bevolking is echter ingrijpend gewijzigd. In deze periode keerden flink wat autochtonen de rug toe, waar een instroom van vooral niet-westerse allochtonen tegenover stond. Zo'n 30 procent van alle niet-westerse immigranten ging in de periode 1995-2004 wonen in één van de vier grote steden. Dat is vergelijkbaar met het aandeel niet-westerse allochtonen in die steden: een kwart in 1995, bijna eenderde in 2005.

Foto: Marcel Minnée

De bevolkingsgroei van de vier grote steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht is beperkt en blijft achter bij die van Nederland als geheel. De bevolking van Nederland nam tussen 1995 en 2005 met bijna 900.000 mensen, ofwel zes procent, toe. In de grote steden groeide het aantal inwoners met 88.000 tot 2,09 miljoen, een stijging van vier procent. Deze groei valt nog lager uit als de grenswijzigingen in deze periode in aanmerking worden genomen. Meer dan de helft van de groei in de grote steden in de afgelopen tien jaar wordt namelijk veroorzaakt

door annexaties van (delen van) buurgemeenten van Den Haag en Utrecht en is in feite administratief van aard. Zonder deze annexaties zou het inwonertal van de grote steden met 37.000 mensen zijn toegenomen.

Effect in- en uitstroom op bevolkingssamenstelling

Ondanks de beperkte verandering in het totale bevolkingsaantal van de vier grote steden is de samenstelling van de bevolking in de periode 1995-2005 sterk veranderd. Op 1 januari 1995 bestonden de grote steden voor een kwart uit niet-westerse allochtonen. Nu, tien jaar later, is dat aandeel gestegen tot eenderde, terwijl het percentage autochtonen daalde van 64 naar 56 (figuur 1).

Dat is voor een deel het gevolg van een selectieve ontwikkeling in natuurlijke groei. Autochtone inwoners kennen een natuurlijke krimp: er overlijden meer autochtonen dan er autochtone kinderen worden geboren. Voor allochtone inwoners is het beeld juist omgekeerd: vooral onder niet-westerse allochtonen is het aantal geboorten groter dan het aantal dat overlijdt.

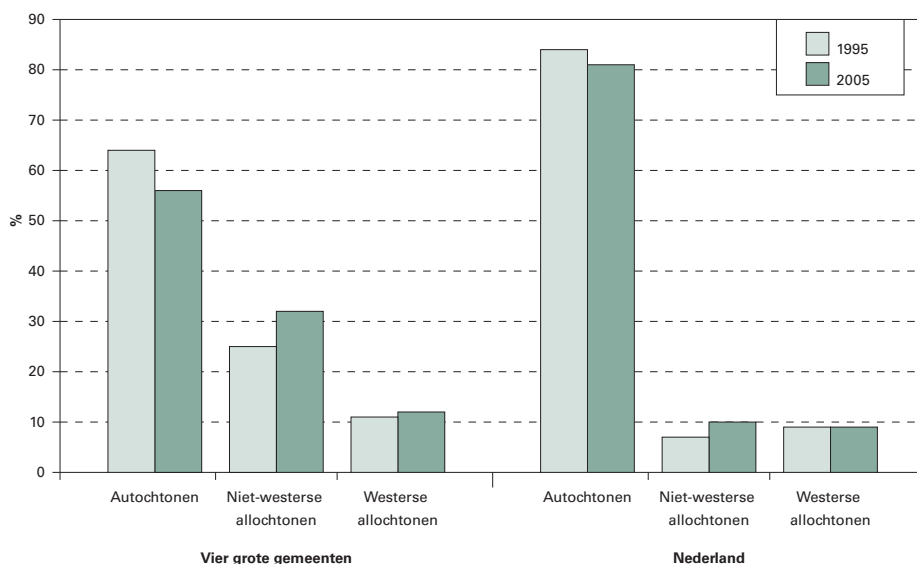
Verder zijn de verschillende etnische samenstelling en de leeftijdsamenstelling van relatief sterke verhuisstromen zowel uit als naar de stad medeverantwoordelijk voor deze veranderende bevolkingsstructuur (zie figuur 2). Tegenover een uitstroom van merendeels autochtonen, hoofdzakelijk naar de omliggende gemeenten van de grote steden, staat een instroom van vooral niet-westerse allochtonen uit het buitenland. Ongeveer 30 procent van alle niet-westerse immigranten in de periode 1995-2004 ging naar de vier grote steden. Dat is vergelijkbaar met het aandeel niet-westerse allochtonen in de vier grote steden (25 procent in 1995, 32 procent in 2005).

In de periode 1995-2004 verlieten per saldo bijna 30.000 mensen de vier grote steden, binnenlandse en buitenlandse migratiestromen samengeteld. De snelle verandering in de bevolkingssamenstelling van de vier steden wordt voor een belangrijk deel verklaard door het verschil in woonfunctie voor autochtonen en allochtonen.

Instroom van twintigers

De vier grote steden blijken een enorme aantrekkingskracht te hebben op twintigers. Per saldo hebben zich de afgelopen tien jaar ruim 180.000 vooral autochtone twintigers in de

Figuur 1. Bevolking naar herkomstgroepering

vier grote steden gevestigd. Dit wijst op de aantrekkelijkheid van de grote steden voor jongeren. Mede door de aanwezigheid van grote onderwijsinstellingen, geschikte woonruimtes en culturele voorzieningen past de grote stad goed bij de levensstijl en levensfase van deze jongeren.

Desondanks is het effect op de bevolkingssamenstelling naar leeftijd gering geweest. Op 1 januari 1995 was één op de vijf autochtonen in de vier grote steden een twintiger. Tien jaar later is dat aandeel gezakt naar één op de zes. Dit kan te maken hebben met de periode waarover het onderzoek zich uitstrekt. De twintigers uit 1995 zijn de dertigers van 2005 en deze personen stromen, met hun eventuele kinderen, ook weer uit.

Uitstroom van autochtone en westers allochtone dertigers en jongeren

Per saldo zijn er de afgelopen jaren 210.000 30-plussers en kinderen jonger dan 18 jaar uit de grote steden vertrokken, voornamelijk autochtonen. Voor autochtone 30-plussers en kinderen is de stad als woonplaats duidelijk minder aantrekkelijk: zij zoeken, mede door de komst van kinderen, een woning in een rustiger omgeving buiten de stad.

Instroom van niet-westerse allochtonen

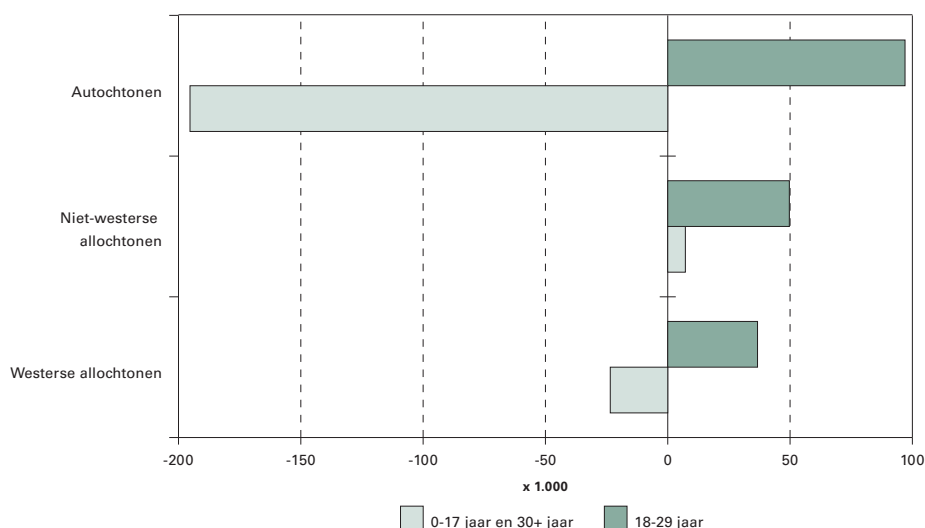
Die woonfunctie van de grote stad is er wel voor niet-westerse allochtonen. Zij behoren over het algemeen tot de lagere inkomensgroepen en de woningvoorraad van de vier grote steden bestaat voor een groot deel uit sociale huurwoningen. Zowel de niet-westerse 30-plussers en kinderen als de niet-westerse 18-29-jarigen laten een vestigingsoverschot zien (zie figuur 2), zodat de grote stad voor niet-westerse allochtonen op alle leeftijden een vestigingsfunctie heeft.

Sociaal-economische effecten van verhuissstromen

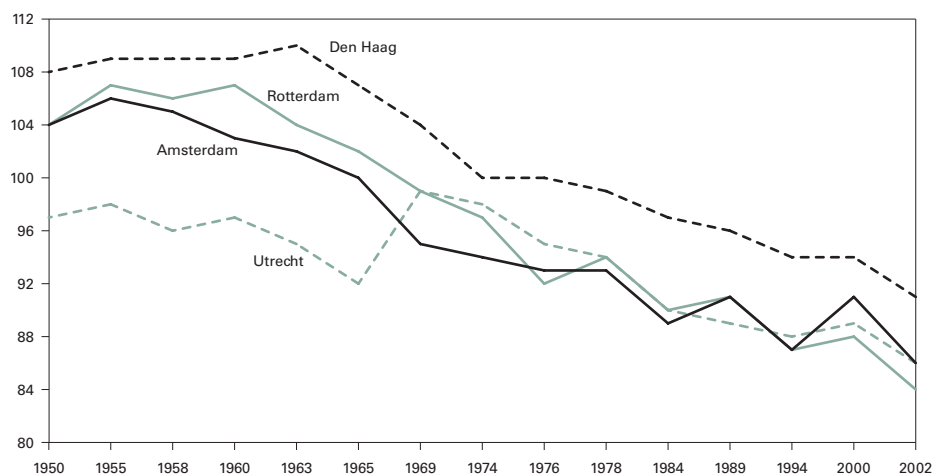
Mogelijk is er niet alleen sprake van selectiviteit in de verhuissstromen qua etnische achtergrond en leeftijd, maar ook qua sociaal-economische positie, waarbij per saldo de relatief hoge inkomens de steden verlaten en worden vervangen door instromers met relatief lage inkomens. De inkomensontwikkeling in de vier grote steden blijft namelijk duidelijk achter bij die van Nederland. Lag het inkomen in de vier grote steden in de jaren vijftig nog ruim boven het landelijk gemiddelde, in de jaren zestig en zeventig is dit beeld omgedraaid. Tot en met 2002 is die achterstand nog verder toegenomen. In dat jaar was het besteedbaar inkomen in de vier grote steden negen (Den Haag) tot 16 procent (Rotterdam) lager dan het landelijk gemiddelde (figuur 3).

Onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Universiteit van Amsterdam, waarvan de uitkomsten binnenkort worden gepubliceerd, toont aan dat dit proces zich voor de periode 1999-2003 inderdaad heeft voltrokken. Het vertrek van autochtonen uit de vier grote steden en de instroom van vooral niet-westerse allochtonen heeft per saldo geleid tot een daling van het totale inkomen in de grote stad.

Figuur 2. Saldo uit binnenlandse en buitenlandse migratiestromen naar herkomstgroepering en leeftijd, vier grote gemeenten, 1995-2004 (exclusief annexaties)

Figuur 3. Inkomensontwikkeling van inkomensontvangers (index Nederland = 100)

LITERATUUR:

- Latten, J., B. Hamers en H. Nicolaas (2006), *Uit Balans: selectieve verhuissstromen naar en uit de grote stad. Bevolkingstrends*, 54(1) (nog te verschijnen).

H. Nicolaas, CBS

Foto: Wim de Jonge

